

Over de slaapplaatsen van de Kokmeeuwen in Zuid-Holland

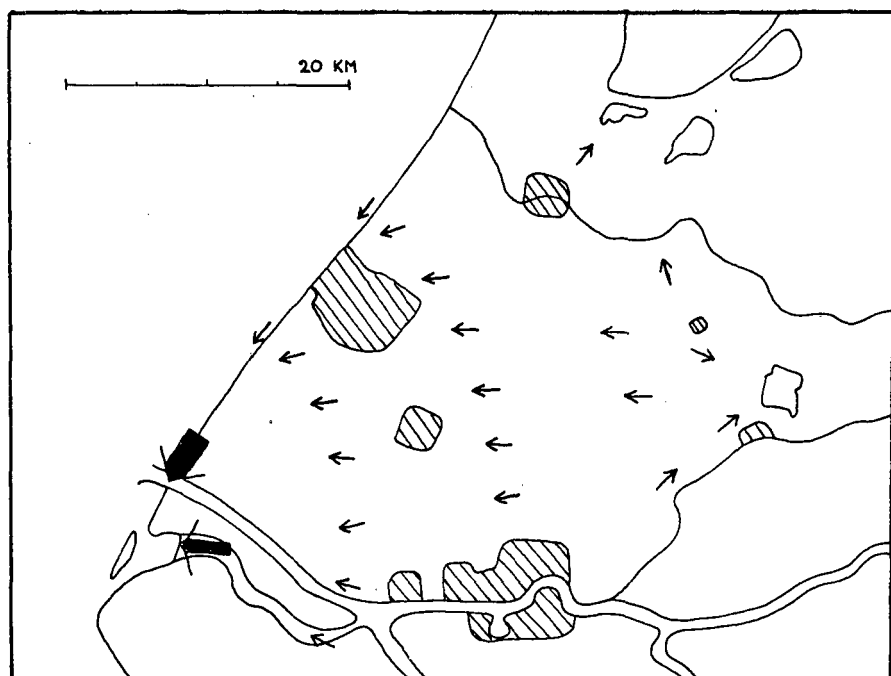
In het maartnummer van *Natura* schreef de heer Frieswijk over de kokmeeuwenslaapplaatsen nabij Amsterdam. Wij willen hierop aansluiten door iets te vertellen over de Kokmeeuwen die in de wintermaanden Zuid-Holland bevolken. De Kokmeeuwen, die overdag binnen de lijn Leiden-Boskoop-Rotterdam-Rozenburg fourageren, slapen op De Beer. De vliegrichting van deze meeuwen varieert, wanneer ze op weg zijn naar de slaapplaats, tussen west en zuidwest. De Leidse Kokmeeuwen slapen ergens anders. Zij vliegen namelijk tegen de avond juist de andere kant op en overnachten vermoedelijk op de plassen ten noorden van deze stad. Dan is er naar de heer C. van der Starre ons meedeelde nog een slaapplaats op de Reeuwijkse plassen nabij Gouda, waar evenals op De Beer naast grote aantallen Kok- en Stormmeeuwen ook Zilvermeeuwen en zelfs Mantelmeeuwen slapen. De meeuwen van deze slaapplaats fourageren overdag waarschijnlijk in hoofdzak ten oosten van de lijn Rotterdam-Gouda-Boskoop.

Kokmeeuwen stellen strenge eisen aan de slaapplaats. Ze hebben namelijk een zeer sterke voorkeur om te overnachten op grote, open watervlakten, waar ze betrekkelijk veilig zijn voor allerlei roofvijanden. Ook de meeuwen op De Beer zitten niet op het strand, maar slapen op zee vlak voor de kust tussen de Westplaat en het Groene strand en in de luwte van de zuiderpier van de Nieuwe Waterweg. Alleen bij zeer ruw weer troffen wij ze op het strand aan, maar dan altijd aan de rand van het water, nooit hoog op het strand. De meeuwen drijven in het water dicht opeen en als het donker is, is het soms moeilijk er een meeuwentroep in te herkennen.

De voorkeur voor open water is zo uitgesproken dat de Leidse meeuwen in de afgelopen winter, toen het water van onze meren en plassen bevroor, niet meer in de richting van de plassen ten noorden van de stad vlogen, maar naar de slaapplaats op De Beer. De slaapplaats op de Reeuwijkse plassen is de gehele winter door bezet geweest, maar daar hield een gemaal een deel van de plassen open.

De eerste meeuwen verlaten de fourageergebieden geruime tijd voor het donker begint te worden. Midden in de winter zagen we in Den Haag al halverwege de middag groepjes meeuwen in de lucht rondzweven, waarbij ze dan heel langzaam in de richting van de kust afdreven. Haast om de slaapplaats te bereiken schijnen de Kokmeeuwen niet te hebben. We zagen tenminste meer dan eens meeuwen die al op weg waren naar de slaapplaats bij fouragerende soortgenoten neerstrijken of onderweg bij een afvalhoopje of vuilnisbelt stoppen om iets op te pikken.

Halverwege Den Haag en De Beer ligt vlak achter de duinen nabij 's-Gravenhage een aantal plasjes, waar zich in de namiddag soms een paar duizend meeuwen verzamelen. Toen wij dit voor het eerst zagen, meenden we dat deze meeuwen zich opmaakten om daar te overnachten.

Richting van de slaapvluchten van de kokmeeuw in het gebied tussen Leiden, Boskoop, Gouda, Rotterdam en Oostvoorne.

Er vlogen echter met de meeuwen die doorvlogen naar De Beer steeds enkele meeuwen uit deze groepen mee, maar er kwamen ook steeds weer nieuwe bij. Op het laatst vlogen er echter meer meeuwen weg dan erbij kwamen en toen het donker begon te worden, waren de aantallen die we er eerst aantroffen reeds aanzienlijk verminderd. Zelfs toen het vrijwel donker was, vlogen er nog steeds meeuwen weg en we kregen de indruk dat alle meeuwen deze voorverzamelplaats nog zouden verlaten. Een nagenoeg gelijk beeld zagen we op het strand van De Beer. Daar vliegen ze van het strand later naar zee, laatkomers gaan direct naar zee. Hieruit blijkt wel dat men alleen kan zeggen dat er ergens meeuwen overnachten als men ze er midden in de nacht heeft aangetroffen. We vragen ons dan ook af of de Kokmeeuwen van de heer Frieswijk de opgespoten terreinen nadat deze waren drooggefallen inderdaad trouw bleven of dat ze zich daar tegen de avond alleen maar verzamelden om tenslotte toch ergens anders te overnachten.

Een paar maal probeerden we het aantal Kokmeeuwen te tellen dat op De Beer overnachtte. Het lukte ons niet alle meeuwen in de telling te betrekken, maar we kunnen wel zeggen dat het er in de winter van 1961-1962 minstens 10-20.000 waren, in de afgelopen winter minstens 50.000. De eerste meeuwen verlaten 's morgens al heel vroeg de slaapplek, want er verschijnen reeds meeuwen in de fourageergebieden wanneer het nog maar net begint te gloren. De grote groepen gemeenschappelijk over-

nachtende meeuwen verspreiden zich overdag over een uitgestrekt gebied. Wij hebben echter de indruk dat iedere vogel in principe iedere dag naar hetzelfde terrein gaat om te fourageren. Zo'n fourageergebied is in de stad soms maar een paar duizend vierkante meters groot. Op gunstige plaatsen fourageren dikwijls veel Kokmeeuwen bij elkaar. Meestal houden ze daar overdag ook hun 'verteringspauzes'. Zo komt het dat er, zoals de heer Frieswijk reeds opmerkte, niet alle vogels tegelijk op het aanbieden van voedsel reageren. De meeuwen komen namelijk niet tegelijk in zo'n gebied aan, terwijl ze ook niet allemaal tegelijk weggaan.

Kokmeeuwen hebben in de winter dus een vast slaapterrein en daarbij ook een vast fourageergebiedje. De binding aan zulk een gebiedje kan zo groot zijn dat in latere winters hetzelfde gebied wordt opgezocht. In de winter van 1961-1962 ringden wij in het centrum van Den Haag 35 Kokmeeuwen uit een groep van enkele honderden. De volgende winter vingen wij hiervan niet minder dan zes vogels op dezelfde plaats terug. Men dient te bedenken dat het overgrote deel van de Kokmeeuwen die bij ons overwinteren niet onze eigen broedvogels zijn, maar vogels die afkomstig zijn uit de landen rond de Oostzee en uit Rusland.

Dit zijn dus aanwijzingen dat deze vogels in de winter geneigd zijn in een hechte traditie te vervallen. Dat is iets geheel anders dan wij vonden bij de Spreeuw, die in de winter een deel van het overwinteringsgebied doorboemt en in latere winters geen enkele binding meer heeft met zijn vorige winterkwartier (Spaans & Swennen 1962, in *De Levende Natuur* 65, pp. 8-11). Bij de Kokmeeuw trachten wij nu exacte gegevens te verzamelen door de vogels te merken met gekleurde ringen.

De Arabische Oryx

Een kleine ploeg mannen is er onlangs op uitgetrokken in de onbetreden gebieden van de Arabische woestijn op zoek naar een zeer zeldzame diersoort: de Arabische Oryx. Zij moesten zich een weg banen door stroken drijfzand en door barre, droge streken op hun weg naar de Rub al Khali, het Lege Kwart in het zuiden van Arabië, voorzover men weet de laatste schuilplaats van een dier, dat bijna geheel door de mens is uitgeroeid.

In Bijbelse tijden werd de Arabische Oryx, een soort antilope met lange horens, in grote getale aangetroffen in de droge gebieden van het Midden-Oosten. Het jagen en doden door de eeuwen heen door de woestijnnomaden en in het meer recente verleden gemotoriseerde raids door plaatselijke sjeiks, hebben echter het aantal van deze dieren op desastreuze wijze vermindert. In 1960 werden ongeveer veertig of vijftig dieren geteld, maar bij een luchtverkenning in het begin van dit jaar werden nog slechts zeven overlevende vertegenwoordigers van deze diersoort opgemerkt.

Om hun volledige uitroeiing te verhinderen heeft de Fauna Preservation Society in Londen met steun van het World Wildlife Fund een expeditie georganiseerd om de overgebleven dieren te vangen en hen naar een veilige plaats over te brengen, waarschijnlijk ergens in Afrika. In het bijzonder moet ervoor zorg gedragen worden, dat de oryx wordt verplaatst naar een woestijn-omgeving, waar de levensomstandigheden gelijk zijn aan die in Arabië en waar niet het gevaar van infectie met parasieten bestaat. Een ecooloog, die de expeditie begeleidt, maakt een grondige studie om vast te stellen, hoe de laatste Arabische Oryxen hebben geleefd in het land van hun oorsprong.

(Unesco Nieuws nov./dec. '62)